

Pravičnost in poštenje  
naj vladata svet

# Nova Pravda

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrletno Din 10.—, polletno Din 20.—, celoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon štev. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštočekovni račun štev. 17.177. Poštni predal štev. 74.

## Naročniki!

Upamo, da boste po prejemu obvestila o višini Vašega dolga storili le svojo častno dolžnost s tem, da boste po priloženi položnici nakazali zaostalo naročnino.

## Tujčev kapital

«Jutro» z dne 10. julija t.l. prinaša ta članek, ki ga zaradi zanimivosti in nadaljnjih razmotrivanj prinašamo v celoti.

«V naši javnosti opažamo zadnja leta rastoči odpor proti tujemu kapitalu, ki vedno bolj prodira v naše gospodarstvo in tudi z velikim uspehom izkorišča naše naravno bogastvo. Pred štirimi tedni smo na vsedravnem trgovskem kongresu v Ljubljani čuli ostre besede proti delovanju tujcev v naši državi in proti navalu tujega kapitala v naše gospodarstvo. Iz referata predsednika kongresa g. Staneta Vidmarja smo na tem mestu objavili 15. junija stališče trgovstva v tem važnem vprašanju, ki se je glasilo takole:

«Končno je treba izdati energične ukrepe proti navalu tujcev v naše gospodarstvo in temeljito revidirati vse koncesije, izdane tujcem. Vprašanje navala tujega kapitala v naše gospodarstvo je eno najbolj žalostnih poglavij in nam prav gotovo ni v čast. Tuj kapital ne prihaja k nam, da oploidi domače gospodarstvo in da se zadovolji s poštenim in primernim zaslužkom, marveč prihaja k nam, da na brezobziren način črpa naša naravna bogastva, pri tem pa uživa nezaslišane privilegije in olajšave ter izvažajo po tajnih kanalih svoje ogromne dobičke iz države. To, kar si dovoljuje tuji kapital pri nas, ni več gospodarsko izkoriščanje, marveč čisto navadno pljačkanje. Pri tem opažamo tudi pojave neverjetne prepotentnosti in dobivamo vtis, kakor da bi bili tuji gospodarji naše zemlje in ne mi. Zato smatramo, da je skrajni čas, da napravimo red tudi v tem vprašanju, da se odvzamejo inozemskemu kapitalu privilegiji ter vse olajšave in ugodnosti, ki jih domači podjetniki ne uživamo.»

Gornje stališče so delegati iz vse države spontano odobrvali in lahko trdimo, da s tem stališčem soglašajo ogromna večina vse naše javnosti.

Redki zagovorniki tujega kapitala v naši državi se rekrutirajo predvsem iz vrst onih, ki imajo od tega tujega kapitala neposredne koristi. Med gospodarskimi in političnimi dnevniki in časopisi pa smatra za potrebno nastopiti v obrambo tujega kapitala edino beograjsko «Narodno blagostanje», ki ga urejuje dr. Velimir Bajkić. Na pisanje tega lista smo že ponovno opozorili in se ne čudimo, da nastopa ta list v obrambo tujega kapitala tudi o priliki otvoritve tvornice za elektrolizo bakra v Boru. V članku pod naslovom «Jedan istoriski dokument o stranom kapitalu» pa gre sedaj ta list tako daleč, da označuje protivnike tujega kapitala kot skupince in poedince, ki nič ne pomenijo. V uvodu k temu članku pravi namreč naslednje: «Neprijateljstvo proti tujemu kapitalu vzdržujejo pri nas neke maloštevilne skupinice in poedinice, ki niti po svojem številu, niti po svoji strokovnosti ne pomenijo nikakega števila pred štirimi masami našega naroda.»

V drugem članku pod naslovom «Praznik bakra v Boru» pa se »Narod-

## Vzvišenost Sokola

Vse evropsko časopisje je s priznanjem ter silno obširno poročalo o impozantnem poteku jubilejnega zleta.

Triumfalen je bil zaključek X. vesokolskega zleta v Pragi. Sokolska vojska se je disciplinirano razšla, večne trajnosti pa so odlična priznanja, ki so jih na naslov sokolstva izrekli odlični predstavniki drugih narodov, ki so sokolstvo označili za vzgled.

Odlični predstavnik belgijske gimnastike d. d'Alviella je dejal: Tako je treba telovaditi, da se bo razvilo telo, da se bo ohranilo zdravje. Smatrati pa telovadbo kot borbeni sport, ki zajamčuje oblikovanje množice v duhu izboljšanja rase, je še boljše. Toda oblikovati iz gimnastike ter telovadbe sredstvo narodne vzgoje, ki mu je cilj najširša socialna pravda in boljši sporazum med vsemi sloji prebivalstva, to je dalo od svoje ustanovitve samo sokolstvo. Sokolsko telovadno vežbanje ustreza stvarno onim idealom, ki si jih stavi tista država, ki ljubi lepoto duha in telesa.

Za nas je sokolstvo vzor, ki mu moramo slediti, je ideal, ki ga moramo doseči.

Vsi tisti, ki so prišli v velikem številu na vesokolski zlet v Prago, so postali veliki ter navdušeni propagatorji sokolskih idealov. In tako bo še trdneje mogoče uresničiti oni človečanski ideal, po katerem naj postanejo civilizirani narodi bratski ter enakopravni člani složne rodbine v skupnem prizadevanju za dobro sveta in slogo vseh ljudi.

Sokolska misel je lepa, je plemenita in v svoji enostavnosti vzvišena. Ta misel približuje in spaja s svojim človečanstvom ves narod od najmlajših do najstarejših, moške ter ženske v veliko družino, v kateri kažejo člani med seboj pristrčno bratstvo ter popolno medsebojno spoštovanje. Sokolstvo uresničuje na dovršen način ono lepo geslo: «Vsi za enega, eden za vse.» — Težko je umirati za svobodo in samostojno državo, toda še vedno lažje, kakor ohraniti ter ustvarjati državo, je braniti njen obstanek v duhu napredka. Sokolstvo je dokazalo, da je kos tej veliki nalogi.

## Plodovi kmečkega dela

To leto je našemu marljivemu kmetu v splošnem mnogo obetalo. Posebno naši napredni vinogradniki so se že veselili dobre trgatve, ki je bila v poslednjih letih zelo pičla. Toda zadnje nedeljo je pustošila v brežiško-savskosotlskem kotu ogromna toča in so poročila o tem obupna. Obupanci kličejo javnost na pomoč. Vprašanje pa je, kdo naj jim pomaga? Težko je odgovoriti na to vprašanje. Na kakšen način: z denarjem, s potrebščinami ali z javnimi deli?

Pomoč je nujna in tudi mogoča. Ponašamo, da je najbolj važno in nujno vprašanje pametnega splošnega obvez-

no blagostanje» povzpenja do trditve, da je uprava Francoske družbe borskih rudnikov pristala na žrtev, kakršne Francija verjetno ne bi nikoli zahtevala in kakršno bi družba v Franciji najbrž odbila.

Z »Narodnim blagostanjem« v vprašanju tujega kapitala spričo takih nemogočih trditve ne bomo polemizirali, ker ne moremo prepostavljati tolike neinformiranosti, da bi lahko verjeli, da je vse to napisano v dobri veri. Glede Francoske družbe borskih rudnikov in njenih ugodnosti pa smo na tem mestu že ponovno iznesli svoje stališče. Znano je, da to podjetje ne ve, kako bi skrilo svoje bajne dobičke. Za leto 1937. je podjetje «izkazalo» 107.7 milijona frankov čistega dobička, nasproti 51.0 milijona frankov v prejšnjem letu in 26.3 milijona frankov v letu 1935. Da bi se ogromni dobiček razdelil na večje število delnic, tako da dividenda ne bi znašala kakor za leto 1936. kar 275% nominalne vrednosti delnic, so glavnico lani povišali od 15 na 60 milijonov frankov. Navzlic ogromnim izkazanim dobičkom kopiči družba vsako leto znatne vsote za razne rezerve in je lani izkazala poleg rednih rezerv še 105 milijonov frankov specialnih rezerv, ki predstavljajo tesavrirane dobičke, obenem pa je doslej odpisala od svojih investicij 130 milijonov frankov.

negi zavarovanja, ki bo upoštevalo vse najvažnejše gospodarske panoge podeželja. To vprašanje je treba rešiti ne samo hitro, temveč res smotno in do konca. Samo majhne, le bolj slučajne podpore malo zaležejo in je ta miloščina našemu zavednemu kmetu zoperna.

Vsako leto pridno potujejo po deželi strokovna poverjenstva, ki popisujejo škodo po toči in statistika pove, da toča vedno ogroža plodove kmečkega dela. Urejeno splošno zavarovanje podeželskih dobrin je pa mogoče in neutržno potrebno. Na delo torej za skupen dobiček!

«Narodno blagostanje» trdi, da je elektroliza bakra pri nas zaenkrat posel, ki se ne rentira in zato so potrebne podjetju davčne in druge olajšave. Vsiljuje se nam vprašanje, kako morejo v drugih državah rentabilno proizvajati elektrolitičen baker, čeprav imajo neprimerno višje mezde in so tudi ostali obratni stroški mnogo dražji. Res pa je, da se pri elektrolizi bakra ne more toliko zaslužiti, kakor pri izkoriščanju našega rudnega bogastva. To pa še ne more biti osnova, na podlagi katere lahko tako podjetje zahteva od države davčne in druge ugodnosti, ki naj omogočajo podjetju lep dobiček tudi pri elektrolizi bakra. V pogledu davčnih olajšav smo naše stališče na tem mestu tudi še ponovno in točno označili. V vseh modernih državah se danes uveljavlja načelo, da mora vsako gospodarsko podjetje, naj si bo last domačega ali tujega kapitala, spraviti svoje delovanje v sklad z gospodarskimi interesi dotične države in da ima država pravico, tako podjetje tudi prisiliti k temu, če se samo ne zaveda, kakšne so njegove dolžnosti nasproti državi, ki podjetju omogoča dobičke. Le pri nas se še vedno skuša uveljaviti davno preživelo liberalistično naziranje, da tuji kapital lahko črpa po mili volji dobičke, če pa naj podjetje, ki je last tujega kapitala, prilagodi svoje delovanje interesom našega narodnega gospodarstva, tedaj

## Poverjeniki!

Vedno imej pred očmi to zavešč, da si tedaj, ko si prevzel mesto poverjenika storil hkrati dve dejanji: z delom boš dokazal svojo marljivost ali pa svojo malomarnost. Kaj si raje prvo ali drugo?

## Resnica bode v oči

Interesantno je, da tudi ljubljanski «Slovenec» ni mogel mimo edinstvenega vesokolskega zleta v Pragi. Seveda je o tem zabeležil zelo malo, toda to, kar je napisal, je napisal na način, kakor menda nihče po vsem slovanskem svetu in tudi ne v ostalih državah. Tudi nemški listi so priznali vso mogočnost in veličastnost praških dni. Samo pri «Slovencu» morajo vedeti, da sami sebi lažejo, ko prinašajo tendenciozne, izmišljene vesti in se obregajo ob stvari, ki bi jih vsakdo pustil v miru. Pa ko bi pomislili na resnično dejstvo, da je ves češkoslovaški narod gledal v vesokolskem zletu splošno državno in narodno prireditve in da je tudi glasilo češkoslovaške katoliške stranke z daljšimi uvodniki pozdravilo vesokolski zlet in da je mnogim prireditvam prisostvoval tudi voditelj te stranke g. dr. Šramek, bi gotovo rajši molčali.

Naša javnost se na ta «Slovenčeva» poročila samo smeje, ker dobro ve, da je resnica popolnoma drugačna. Saj so gotovo sami slišali od Sokolov in Sokolic, ki so se vrnili v naše kraje, kaj in kako je bilo v Pragi.

**Naročniki! — Mnogo vas je, ki še sedaj dolgujete naročnino za leto 1937. Ker bomo primorani takim prekiniti pošiljanje lista, ponovno prosimo da nakazete zaostalo naročnino.**

ga moramo še podkupiti z davčnimi in drugimi olajšavami.

Tudi smo že opozorili na prav uspešen in enostaven način, kako se taka in slična podjetja prisilijo, da storijo to, kar morejo storiti v interesu narodnega gospodarstva. Uvedba elektrolize bakra je gotovo nujna potreba našega gospodarstva. Kakor pa država uvaja zaščitne carine, če hoče pospešiti razvoj te ali one industrijske panoge, tako obstoja že od nekdaj učinkovito sredstvo uvedbe izvoznih carin, če hoče država doseči, da se surovine izvažajo v predelanem stanju. Če bi uvedli izvozno carino na surov baker in dopustili carine prost izvoz elektrolitičnega bakra, tedaj bi Francoska družba borskih rudnikov kmalu sama prišla s predlogom, da ustanovi tvornico za elektrolizo bakra, ker bi se ji potem bolj rentiralo proizvajati elektrolitičen baker, nego izvažati surov baker ter plačevati izvozno carino. V tem primeru ne bi bilo treba dajati nikakršnih davčnih in fiskalnih ugodnosti, koristi pa bi imela tudi naša državna blagajna.

Če «Narodno blagostanje» govori o žrtvah, tedaj bi moralo omeniti žrtev naše države, ki je dala družbi tako znatne ugodnosti, ne more pa biti govora o žrtvah od strani borske družbe, ki ji država z omenjenimi ugodnostmi omogoča tudi pri tem poslu lep zaslužek.



## Domače novice

**43 milijonov za bolnišnice.** Ravnateljstvo SUZORja je načelno med drugimi banovinami odobrilo tudi naši banovini 43 milijonov dinarjev posojila. Banska uprava namerava s tem posojilom zgraditi oziroma izpopolniti ter povečati bolnišnice v Mariboru, Celju, Vojniku, Murski Soboti, Brežicah, Slovenjgradcu in Novem mestu. Ljubljana, kje si?

**590.000 vžigalnikov** so pretekli teden stopili v beograjski livarni.

**Novo tekstilno tvornico** bodo gradili v Medvodah. Nova tvornica bo obsegala tkalnico, barvarno in apreturo. Tvornico bo gradila tvrdka Medič-Miklavc, tekstilna in industrijska družba v Ljubljani.

**Pogajanja za izvoz pšenice in koruze** v Italijo se vodijo diplomatskim potom. Gre za dobavo pšenice v vrednosti 19 milijonov lir in za koruzo v vrednosti 18 milijonov lir. Italijani zahtevajo, da se jim mora pšenica dobaviti najdalje do meseca septembra.

**Med pekovskimi mojstri in pomočniki** je bila v Celju podpisana kolektivna pogodba. Po tej pogodbi obsega delovni čas 60 ur tedensko, plače pa so se določile naslednje: I. skupina 300 Din, II. skupina 270 Din in III. skupina 210 Din tedensko.

**Pretekli teden so v Skoplju** vzdali temeljni kamen za novo bansko palačo in novo gimnazijo.

**Stavkatji so pričeli uradniki zavarovalnic** v Zagrebu in je iste stavke pričakovati tudi v Sloveniji.

**Mednarodni združni dan** se je praznoval po vsej državi na zelo svečan način s predavanji in raznimi proslavami ter akademijami.

**Gradnja velike hidrocentrale v savski banovini.** Na reki Liki bodo zgradili veliko hidrocentralo in bo v ta namen dobilo električno podjetje savske banovine 10 milijonsko posojilo od SUZORja.

**Te dni se bo vršila v Zagrebu teniška tekma** med Zagrebom in New Yorkom. Zagreb bosta zastopala Punčec in Palada, New York pa svetovni prvak Budge in Mako.

### Ali že veš

— da je pravica na svetu samo ena in da se najdejo ljudje, ki hočejo imeti dve;

— da taki ljudje tvorijo komaj peščico v ogromnem sklopu ljudstva, ki imajo moč, ne zato, ker znajo več kot drugi, marveč zato, ker imajo denar;

— da imamo zakon o minimalnih mezdah, ki ga Slovenci najbolje poznamo.

## Vzroki nezaposlenosti

Kljub delnemu gospodarskemu izboljšanju se ni brezposelnost začela manjšati, marveč skoro gotovo še narašča. Seveda pa naša statistika še ne obsega vsega delovnega trga, kar onemogoča popoln pregled zaposlenosti ter vsega gospodarskega razvoja. Neki pisec je v «Socialnem arhivu» upošteval gospodarsko zboljšanje v letih 1935., 1936. in 1937. dvig v obrtni, industrijski in kmetijski proizvodnji, v notranjem in zunanem prometu, v zbiranju hranilnih vlog, v delniških kapitalih in v javnih blagajnah. S to napovedjo vzporeden je naravni dvig cen v vseh področjih, tako da je zboljšanje koristilo vsem posedujočim slojem. Zaposlenost je bila seveda tudi večja. Od 538.826 v letu 1933. je število zavarovancev naraslo lani na 721.051, torej za 183.225. V tem številu pa še niso všteti rudarji in železničarji, s katerimi vred bi bilo nad 920.000 registriranih delavcev. V tem dvigu zaposlenosti bi pričakovali, da bo brezposelnost popolnoma izginila, kar se pa ni zgodilo, čeprav so naše statistike kazale nižje število brezposelnih nego je sedanji prirastek zaposlenih. V samih borzah dela je bilo registriranih lani 186.445 brezposelnih, ki so iskali podpore. Drugi so za borze nedosegljivi, zlasti po deželi. Razen tega pa niso všteti tudi taki, ki niso imeli pravice prijaviti se na borzi dela. Teh je bilo še

enkrat toliko, vseh skupaj pa je po mnenju pisca tega razmotrivanja 491.139 brezposelnih.

Da je tako slab razvoj zaposlenosti, dokazujejo tudi številke o nezaposlenih registriranih strokovnih delavcih v važnih mesecih 1937, in sicer je bilo teh junija 20.480, oktobra 20.308, novembra 24.211 N. pr. v grafični stroki Bosne je bilo brezposelnih 346 oseb ali 31,05 %, podobno pa velja za vse stroke v državi. Res je, da je bila nezaposlenost kvalificiranih delavcev lani vsaj dvakrat tolikšna, kakor jo izkazujejo uradni podatki.

Vzroki nezaposlenosti so po mnenju istega pisca dvojni, in sicer: rastoči prirastek prebivalstva, ki se ne more več izseljevati, in racionalizacija ter mehanizacija v vsem našem gospodarstvu. Prirastek prebivalstva znaša letno okoli 212.579, skupaj torej v 15 letih 3.188.697. Razen tega je zaposlenih v naši državi še 26.694 inozemcev in vračajo se nazaj mnogi naši izseljenci. To dokazuje, da moramo vse naše delovne sile zaposlovati doma in temu primerno se mora urediti in voditi vse naše gospodarstvo. 70 % novih močij mora sprejemati kmetijstvo, 30 % pa mestno gospodarstvo, to pa pri vedno večji racionalizaciji ter ob vedno večjem prilivu iz pasivnih pokrajin. Pot za razbremenitev delovnega trga se mora najti čimprej.

## Nova moda

V celjski «Novi dobi» št. 27 beremo: «Tako opazamo lahko pri nas, da se v zadnjih letih širi med našim narodom neka nova moda: bele dokolenke, neke vrste suknjiči in klobuki z nekakšnimi čopiči. Ta oblačila so značilna za neko skupino ljudi, ki se smatrajo po krvi ali pa morda tudi samo po mišljenju in čustvovanju za pripadnike izvestne narodnosti odnosno miselnosti. Vseh teh ljudi je sicer med nami komaj dober odstotek, vendar je potrebno, da se za nje malo bolj pozanimamo, ker so predstavniki in propagatorji svetovnonazorne miselnosti, ki pod krinko socialne pravičnosti pridobiva tudi na naših tleh pristaše in zagovornike. Čeprav so vsi ti ljudje skoraj izključno pripadniki kapitalistične struje, saj je med njimi največ imovitih ljudi iz trgovske, industrijske in pridobitne stroke, ki so imeli pred vojno zelo malo ali pa prav nič smisla za razna socialna vprašanja, kažejo sedaj naenkrat neki čuden smisel za socialno pravičnost, seveda vsled izvestnih zunanje-

političnih vplivov. Njih delo je v prvi vrsti posvečeno kritiziranju naših neurejenih in slabih gospodarskih razmer ter hvalisanju tujih razmer, ki nam jih stavijo ob vsaki priliki za vzgled. Narod, ki je nezadovoljen, pa rad naseda takim vabam tem bolj, ker ne pozna dejanskih razmer zunaj mej naše države. Te ljudi si je treba zapomniti in jih voditi v evidenci! Skrajni čas bi že bil, da bi vedeli, kdo je z nami in kdo proti nam. Najlaže bi se seveda spoznavali med seboj, če bi bili uniformirani. Zato naj nas nikar ne motijo bele dokolenke, zeleno obšiti suknjiči in klobuki s čopiči. Nasprotno, le žal nam mora biti, da jih ne nosijo vsi, ki pripadajo po srcu tej skupini ljudi, ker bi se na ta način najlaže spoznavali med sabo!»

**Veliko je ljudi, ki delajo le to, kar morejo in prav to je znak njihove nizke kulture.**

## Slabe in dobre

**Mednarodni kongres za ceste.** Prihodnji mednarodni kongres za ceste se bo vršil leta 1942. v Budimpešti.

**Šef moskovske komunistične internacionale** Dimitrov je bil — zatrijuje poljska brzojavna agentura — po osebnem naročilu Stalina aretiran. Padel je v nemilost, ker se kominterni ni posrečilo boljše vizirati Španije.

**Paris — plesišče.** Ob priliki obiska angleškega kralja in kraljice v Parizu se bo tisti dan spremenil Paris v plesno plesišče. Po vseh ulicah bodo ljudje rajali in se veselili.

**Ameriški polet okrog sveta.** Ameriški letalec Hugges je pristal v ponedeljek na poletu iz New Yorka okrog sveta na letališču v Parizu. Pot, ki znaša 4600 kilometrov, je preletel v 17 urah in 35 minutah.

**Kolera v Šanghaju** in njegovi okolici se je pričela zelo širiti. V poslednjih dneh je kljub vsemu prizadevanju umrlo že 233 bolnikov, katero število stalno narašča.

**Mala antanta.** Sestanek Male antante se bo vršil v avgustu na Bledu ali pa v Pragi.

**Zaradi vojne** bi radi Japonci odgodili prireditev olimpijade na leto 1944.

**Konec Hudičevih otokov.** Kazensko kolonijo na Gvajani misli francoska vlada opustiti in bodo odslej kaznjenci presedevali kazni kar v domovini.

**Atentat na Roosevelta.** V Oklohami je planil na stopnico Rooseveltovega avtomobila slaboumen možki z namenom, da bi streljal na prezidenta Združenih držav. Detektivji so ga prijeli.

**Marsikoga bo zanimalo,** da je Reims mesto na Francoskem, ki je ob svetovni vojni skoro največ pretrpelo od bombnih napadov. Po končani vojni so našli samo deset hiš, ki so bile nepoškodovane. Te dni so nanovo blagoslovili krasno reimsko katedralo, ki od svetovne vojne ni bila za uporabo.

**Kitajsko-japonska vojna** se kljub poplavam in drugim težkočam razvija z vso srditostjo.

Ali se bo posrečilo Kitajcem zaustaviti in obrezašiti japonsko pohlepno invazijo, ni odvisno vedno od vojaških uspehov, več ali manj od zadržanja držav, ki so na dogodkih na kitajskem ozemlju gospodarsko zainteresirane.

Zaenkrat sloni simpatija sveta na strani Kitajske, kar daje upanje v kitajsko zmago. Svet je pa včasih nepreračunljiv.

Dogodki bodočega tedna nam morda prinesejo jasnejšo sliko v zamotane zunanje politične probleme Evrope.

Karel Nový:

23

## ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

«Daj tja tisočak! Pri priči ga daj nazaj», zakriči mati.

«Marlen! Marlen Ditrichoval!» brblja mladenič. Menda ne ve ničesar. «Marlen, daj mi prsil!»

Stara je blede:

«Proč pojdi, bom že sama z njim opravila.» Roke ji trepetajo kakor da jih trese mrzlica.

Tisočak obleže na mizi in oči vseh razen mladeniča so se zapile v veliki štirikotni bankovec, ki se zdi, kakor da bi gorel s plamenom.

«Denimo mu mokro brisačo na glavo», šepeta hčerka in je bela ko kreda, kakor da se je na mah iztreznila.

«Preden boste nazaj,» pravi stara Magdalena, «bo vse v starem tiru.» In gre za njo in za Jožetom prav do kuhinjskih vrat. «Oh, to je pokora! O Bog, hudo me kaznuješ!»

«Ali bosta še vedno tam, ko se vrneva?» ugiba zunaj Magdalena.

«Naredil bi z njima kratek proces!»

«Ali bi jih vrgel ven?» Šele zdaj si upa Magdalena svobodneje dihati.

«Še vprašaj!»

«Toda njena hči jel!»

«In naša soba. To se je zgodilo prvič in zadnjič!»

«Kaj bo z onim tisočakom?»

Stala sta nad kolonijo hiše in čakala, da zaslišita znak vozila.

«Še je čas, Mogoče pa vendarle zapelje k nam. Če ni zaspal. Meni se zdi, da ta naš šofer malo preveč gobezda. Nazadnje ga tudi na Karlov trg ne bo.»

«Obesila se zato ne bova», je rekla Magdalena.

In v isti je spraševala: «Kaj neki napravijo s tistim tisočakom?»

Jože je skomigal z rameni, potem pa je bruhnilo iz njega:

«Takole mladi bogatini razmetavajo denar!»

«O joj! Pozabila sem kopalno obleko!» je vzkliknila Magdalena in odvihrala nazaj v hišico. Jože je smehljaje gledal za njo in si mislil: «Dodobra se je že popravila, beži kot veter!» Spomin na to noč se je zgrnil nadenj kakor vroč val. «Pozabi si kopalno obleko, norček!»

Upehana je tekla nazaj. Tako jo je lomil smeh, da se je ustavljala in pripogibala, zraven pa si je tiščala roke k ustom:

«Oni tam! In stara stoji nad njima!»

«In tisočak?» vpraša Jože resno.

«Tisočak?» Marijo Magdaleno mine smeh. «Nisem ga več videla.»

Avtomobil ni bilo od nikoder. Ura je bila sedem, ko sta prispela na Karlov trg k Novomestnemu stolpu. Toda šoferja doslej ni bilo. Oprezovala sta in hodila sem in tja. Nikjer nič.

«Pošteno si naju je privoščil,» je rekla. «Ti si stara dobričina, vsak te spelje na led.»

Jože je bil slabe volje. Udarilo je pol osmih. Pride? Ali naj še čakata?

«Mogoče je krockal in zdaj spi. Grozno ga bom oštel, če ne pride.»

«Tako vi moški držite besedo!» mu je rekla.

Jože jo je pogledal. Začel se je smejati. Ujel je za roko: «Magdalena! Magdalena!»

Magdalena ni razumela. Ali je mogoče, da se ne bi vedno spominjala?

Njeno grlo je bilo tako čisto, tako prosojno. Z obrazom je bila obrnjena navzgor in gledala v nebo, da je bila videti kakor ptiček, ko pije.

Nebo je bilo sinje, nikjer najmanjšega oblaka.

«Magdalena?»

Niti senca spomina? Samo hlastno reče:

«Teciva na Wilsonovega\*, da ujameva kak vlak.»

Zdrvela sta po očisteni, blesteči Vodičkovi ulici.

Bežala sta s peščico zakasnelcev iz podzemlja na peron in sta ravno še utegnili skočiti v zadnji voz, ko se je vlak začel premikati. Pripeka poletnega dne je pritiskala na vlak, ljudje so si slačili suknjiče in odpenjali srajce. Magdalena in Jože sta sedela zadaj na ploščadi, da so jima noge visele v praznino. Gledala sta okrog in drug drugega in bila zadovoljna. Jože jo je prijel za roko, naslonil glavo na železno steno in se predal občutku, da ga pekoči veter odnaša nekam proč iz sveta slabo plačanih naporov in skrbi, ali bo čez štirinajst dni še delal in prehranjeval Magdaleno in sebe.

Pogledal je Magdaleni v oči. Bile so tako vdane, mirne in sladke.

V Senohrabih je z njima izstopilo veliko ljudi, ki so se neučakano razpršili po vseh gozdnih stezicah in doli k Sázavi. Njima pa se ni mudilo.

Kako ji je zadišala naproti sončna trata in kako vlažno in jasno jo je zajel vonj gozdnih lok!

V rokah je še zdaj čutil njeno mehko, toplo, vlažno dlan.

Potem je zaslišala brenčanje čmrljev, ki so obletavali rdeče deteljne glavice. In hmeljevček je letal od cveta do sveta, sam živ cvet.

Opazoval je prožne Magdalene boke. Njen glas, ki se je neprestano čudil, je zvenel tu med drevjem, v senci in soncu, kakor ptičje gostolenje in kakor tenki glasovi gosli.

(Nadaljevanje prih.)

\* Glavni praški kolodvor (op. prev.).



## Zunanje politične vesti

Češkoslovaška vlada je vzlic velikim sokolskim slavnostim, ki so dobile popoln slovanski značaj, nadaljevala pregovore s posameznimi voditelji narodnih manjšin, ki so temeljili na osnovi izdelanega manjšinskega štatuta. Slovaki v manjšinskem vprašanju kljub Hlinkovi borbi za avtonomijo, niso upoštevani, ker v smislu ustave Slovaki itak tvorijo suveren večinski narod, ki uživa v Češki popolno enakopravnost. Z ostalimi manjšinami razen z Nemci, bo prišlo gotovo do ugodnega zaključka.

Nemci pa z manjšinskim štatutom niso zadovoljni, ker zahtevajo zase ne samo avtonomijo, marveč svojo državo v okviru češkoslovaške države, nekak dualizem po vzorcu bivše avstro-ogrske. Oni zahtevajo tudi državno priznanje širjenja ideologije Hitlerjevega narodnega socializma.

Dr. Hodža v okviru češkoslovaške demokratične ustave in manjšinskega štatuta tem zahtevam in željam, ki so inspirirane izven meja Češkoslovaške, ne more dati in ne sme, ker noče žrtvovati demokratičnega sistema vladanja, zajamčenega v ustavi.

Ker češkoslovaška vlada ni narod, ki spremlja razvoj dogodkov z največjo pazljivostjo, vlada in narod sta namreč eno v smislu demokracije, tako pretiranim zahtevam, zvezanih z rizikom lastne samostojnosti, ugoditi ne moreta, je razvoj nadaljnega sporazuma z Nemci obstal na mrtvi točki, ki mu izhoda in posledic danes še nihče ne more prerokovati.

Vsekakor bo zmagala državna češkoslovaška suverenost, ker ne verujemo, da bodo velesile dopustile, da se porušijo notranjepolitični temelji, dosedanje organizacije države, ki slojijo na popolni demokraciji.

Bije se s tem vprašanjem boj za uveljavljanje demokracije ali za sistem diktature.

Anglija v zvezi s Francijo preživlja težke dneve v njenem načrtu politike nevmešavanja v španske zadeve. Načrt za umaknitev prostovoljcev iz Španije, ki je prvotno dosegel že sporazum med zainteresiranimi državami, tudi finančna stran kritja stroškov umika prostovoljcev je bila rešena v skladu z Nemčijo in Italijo brez Rusije, ki za te stroške noče nič slišati, je naletel na nove težkoče. Uprl se je prvi Mussolini iz sledečih razlogov:

1. Ker italijanska vlada noče razočarati fašistične javnosti.

2. Ker je mnenja, da bi umik italijanskih prostovoljcev iz nacionalistične Španije oslabil vojaški položaj generala Franca in

3. ker bi se po umiku italijanskih prostovoljcev znatno ojačil nemški vpliv na španske nacionaliste.

S tem so nastopile težave enake onim iz meseca februarja, ko je odstopil angleški zunanji minister Eden.

Sporazum, sklenjen med Anglijo in Italijo, pa ne more stopiti v veljavo, ker je vezan na pogoj poprejšnjega umika italijanskih prostovoljcev iz Španije, kar je pred izstopom iz vlade zahteval angleški zunanji minister Eden.

Če ne bo prišlo do kakega novega sporazuma med Anglijo in Nemčijo, je svetovni mir ogrožen. Več o tem pisati ne moremo.

Nemčija, ki je v notranjepolitičnem propagandnem smislu dosegla svoj 100 odstotni višek, išče za ugoden razvoj notranjepolitičnih in gospodarskih prilik uspehov v zunanji politiki, precej slično trem točkam Mussolinijevih pomislekov, ki smo jih zgoraj navedli.

Trenutno vodi pogajanja z Anglijo za ureditev medsebojnih političnih in gospodarskih vprašanj. Zaključek še ni znan. Ta sporazum bi avtomatično zmanjšal pomen sklenjenega sporazuma med Italijo in Anglijo, ki itak stopi v veljavo šele po umiku italijanskih prostovoljcev iz Španije.

Države na svetu se pa mrzlično oborožujejo in dovoljujejo prekomerne kredite v to svrhu v cilju obrambe za ogrožen mir ali za vojno. Kdo to ve?

## Borski rudnik

-k Toliko ugodnih in neugodnih vesti so prinesli dnevni časopisi o gospodarstvu bakrenih rudnikov v Boru in razmerah, ki so jih ustvarili francoski lastniki teh rudnikov, da je bilo težko presojati, da li je vse to mogoče in res, kakor se piše ali ne.

Zaradi tega sem se odločil letošnje počitnice izrabiti za ogled poleg ostalih zanimivosti južne Srbije še za ogled rudnikov v Boru, njenih naprav in opazovanju razmer, ki tam vladajo. Ljudski glas božji glas, sem si mislil, ki se je tudi to pot sijajno obnesel. Iz glavne proge Beograd—Djevdjelija se v Nišu odcepi normalna proga do Zajččara, od tu dalje pa ozkotirna proga, kjer nas je hlapon skozi 56 predorov srečno pripeljal do končne postaje Metovnica.

Že v Metovnici sem naletel na upadle obraze, strgane in umazane ljudi, od njih sem izvedel, da so rudarji rudnika v Boru, ki je oddaljen še 21 km, kamor vozi ozkotirna industrijska železnica, ki je last rudnika.

Menda je to edina železnica na svetu, ki vozi ljudi in prtljago popolnoma zastoj. Zato pa tudi sestoji vlak iz navadnih odprtih voz, v katerih se prevaža rudo.

Hočeš nočeš moraš, če hočeš priti v Bor, da se poslužiš skromnega stojišča v teh vozih in se stišneš kot sardela med prekomerno natlačeno množico potnikov in ljudi, ki jih poklic vodi v Bor. Petnajst do skrajnosti natrpanih voz je hlapon v največji vročini potegnil in pripomogel, da se je ozračje nekoliko ublažilo. Stal sem blizu odprte zavore, na kateri je sedel ne-

uniformiran vozovodja s klobukom na glavi, ki ga je podedoval od svojega očeta, ki ni bil več podoben klobuku. Ta klobuk je dal povod razgovoru. Dasiravno bi tak povod dali tudi drugi deli njegovega oblačila, mi je zelo prijazen vozovodja na vprašanje odgovoril, da si novega klobuka ne more kupiti, ker toliko ne zasluži. Ima ženo in 6 otrok za preživljati, je že 16 let v službi rudnika in zasluži 22 dinarjev ob osemurnem delavniku. Od te vsote se mu še odtegnejo neke socialne dajatve, ki jim ni znal naslova in za organizacijo, ki je tudi ni vedel imena, samo to je vedel, da ima svoj sedež v Beogradu in da mora plačati mesečno 10 din, pa ne ve zakaj. Samo to je vedel, da je primoran biti organiziran, če ne, izgubi službo. Tako zahteva podjetje.

Prosil me je za božjo voljo, naj ne izdam, da mi je zaupal svoje nezadovoljstvo, ker bi sicer izgubil kruh.

Enaka pritožba se je glasila od ostalih rudarjev, ki so po več kot petnajst let v službi rudnika, pa imajo po 2,75 din na uro ob najnapornejšem, umazanem in smrdljivem delu. Zakona o minimalnih mezdah ne poznajo.

Njih upadla in vela lica, izgubljene oči, borna, strgana in z več plasti našitih krp obstoječa obleka je pričala, da govore resnico. So bile sicer izjeme, to sa samci, ki zaslužijo enako kot njih starejši in poročeni, s kopico otrok obdarovani drugovi. Že ta mizerna in žalostna ugotovitev je potrdila blagostanje, ki ga je deležno revno ljudstvo od uprave rudnika. — Več prihodnjič.

## Iz naših delavskih krajev

### Podružnicam NSZ!

**Opaziti je, da se podružnice zelo poredko oglašajo z dopisovanjem v „Novi Pravdi“. — Prosimo Vas, da uporabljate to svoje glasilo, s tem, da poročate o svojem delu sedaj in v bodočnosti!**

### Medvode

Že v prejšnjih številkah je pričela «Nova Pravda», da se bo 10. julija t. l. vršila na prostorih sokolskega doma velika tombola, ki jo bo priredila podružnica NSZ v Medvodah. V slučaju slabega vremena pa bi bila ista preložena na naslednjo nedeljo.

Kot bi začelo nagajati, je začelo v noči od sobote na nedeljo deževati in je deževalo tja do opoldanskih ur nedelje. Napravil sem načrt, da se udeležim tombole v Medvodah in že sem dvomil v izvršitev prireditve vsled hladnega in deževnega vremena, ko jo kljub vsemu mahnem s kolesom proti Medvodam. Dež je ponehal in čisto ob pričetku tombole je posijalo zlato solnce in bil je najlepši dan. Na velikem dvorišču Sokolskega doma so bile postavljene mize, v ozadju pa oder, odkoder je bilo slišati na ogromno množico navzočih tako usodne številke. Sam sem imel 12 tablic in sem z napetostjo črtal, računal in obračal številke in računal na vse možnosti, ki bi mi prinesle srečni glavni dobiček. Ne vem, kaj mi je bilo ta dan, sam imam kolo že preko 10 let in danes sem si kar zaželel novega. Zabavno je bilo gledati veliko množico ljudi, kako so z zanimanjem, ta s humorjem, drugi v nervozi, tretji je stopical po prostoru okoli in nepremično zrl v veliko tablo, kjer so bile vidne klicane številke. Činkvini in ambe so bile kmalu razdeljene in pričela se je glavna borba za tombolo. Tri kolesa, to ni kar si bodi. Tudi sam sem v nervozi črtal ob dejstvu, da še ni bila klicana nobena tombola, meni pa je na eni tablici manjkalo, da črtam samo še dve številki in sicer 3 in 52. Seveda sem ob koncu tombole ostal brez kolesa in brez dobitka, ker je drugim bolj sijala sreča. Smilila se mi je neka gospodična, ki je bila najbrže domačinka, ko je ob zadnjih

5. tombolah prepozno prihitela na oder, kjer je bilo število srečnikov že preveliko. Kar pomagal bi ji, ko bi mogel, da bi tudi ona bila med tistimi srečnimi, ki so prejeli tako lepa darila.

Po tomboli, ki je uspela nadvse zadovoljivo, samo s skoraj enourno zamudo, se je vršila velika vrtna veselica, ki je domačine in nas «inozemce» spravila v zelo dobro voljo. V prijetni družbi in ob zvokih domače muzike je prekmalu prišel čas odhoda in kar nas je bilo ljubljancanov, smo morali proti domu. Nekateri z vlakom, drugi s kolesi in ko sem končno privozil pred domačo hišo, sem z zadovoljstvom legel k počitku v svesti si, da sem dan izrabil res dobro, da sem videl zelo uspešno prireditev naših agilnih tovarišev v Medvodah.

Tovarišem na uspeli prireditvi samo čestitam in upamo, da je prireditev dosegla svoj smoter v moralnem in gmotnem oziru.

### Zagorje ob Savi

V zadnjem času je podružnica NSZ v Zagorju zelo pomnožila svoje vrste, rudarji pa še vedno pristopajo. Posebno delavstvo pri apnenicah se marljivo organizira v vrstah NSZ.

To je vsekakor lep napredek, ki je v ponos našim agilnim tov. agitatorjem in pa dokaz borbene zavesti tukajšnjega delavstva, ki se organizira kljub blatenju predstavnika NSZ s strani predstavnikov JRZ, ki pravijo, da NSZ nič več ni in da mrtvih ni treba obujati in da ta organizacija rudarjem nič ne koristi.

Povemo pa tistim, ki vedoma ali nevedoma blatijo naše vrste, da jih delavstvo dobro pozna, kateri so in kaj hočejo. Mi pa kljub vsemu napredujemo in naše vrste niso mrtve, pač pa žive in trdne. Zato vsi poštenjaki v vrste NSZ!

### Stražišče

Dne 13. t. m. smo slavnostno praznovali 50letnico našega priljubljenega župana g. Antona Križnarja, posestnika in gostilničarja v Stražišču. Na predvečer so se zbrala društva s svojimi zastopniki na Pantah ter se podala z Gasilnim društvom na čelu proti hiši g. Križnarja. Točno ob 9.

uri zvečer je počil prvi strel v počastitev jublanta, nakar so sokolski pevci pod vodstvom pevovodje g. Keržiča prav ubrano zapeli par lepih narodnih pesmi in s tem dvignili razpoloženje množestvilnega ljudstva, ki se je zbralo, da dokaže svoje simpatije do slavljence. Potem so sledile častitke: v imenu gasilcev je spregovoril gasilski veteran g. Hafner Franc in v vznešenih besedah prikazal nesebično delo g. Križnarja; za športni klub «Savica» je častital podpredsednik g. Tepina Evgen, za NSZ preds. Kavčič Tomaž, za Hran. in posojiln. g. Bajželj Janez, v imenu Sokola pa se je jublantu zahvalil starosta Benedik France in ga prosil, da vztraja v tem boju za resnico in pravico še nadalje tako trdno in neomajno kot do sedaj, ker so nam ravno taki možje — porok za zmago! Sokolsko društvo je izročilo v priznanje zaslug jublantu tudi lepo diplomo. Pristrone počastitve se je udeležila tudi večina občinskih odbornikov in s tem dokazala svoje veselje nad zadoščenjem, katero je prejel g. župan Križnar pred par dnevi! — Pravda vitězi — pravica zmagala!

## Skrb za bodočnost

Najdragocenejše posvetno posestvo vsakega človeka je njegovo življenje in premoženje. Oboje pa je podvrženo vedno velikim nevarnostim, kajti človek ne ve, kdaj in kje ga čaka nesreča. Saj že pregovor pravi, da «Nesreča nikdar ne počiva». Nagla smrt pogosto pokosi gospodarja, da mora svojo obitelj, ki jo je rodil z delom svojih rok, pustiti v revščini in nadlogi.

Vsak človek tudi nima prilike, si pridobiti večjega premoženja, toda veže ga dolžnost, sebe in svoje kolikor mogoče obvarovati nezgod in po-manjkanja na stara leta. To pa bi lahko storil, ako bi bilo dano vsem, ki so delozmožni, da bi nekaj prihranili. V preteklosti je bil pojem «prihranek» nekaj vsakdanjega, toda danes je težko najti človeka, ki si ob svojih dohodkih in potem velikih izdatkih še lahko kako vsotico prihrani za bodočnost. Kako pa naj sicer preskrbi sebe in svoje za boljšo bodočnost. V rešitvi ugodnih plač je vprašanje rešeno na prvi mah. Tega ni in zato je treba skupne pomoči. Kar posameznik ne zmore, to doseže lahko večje število malih hraniteljev, kajti nezgoda ne zadene vsakega, smrt in nezmožnost do dela ne obišče vsake rodbine, nesrečnim pa bi se dalo pomagati. Da se take nesreče kolikor mogoče olajšajo in da se z malimi prihranki pomaga tudi pri večjih nezgodah, so se osnovala družbe, ki so si stavile nalogo, obvarovati svoje člane izgube in škode ter jim pomagati v nezgodah in ob smrti. Te družbe, pri katerih se vsak lahko zavaruje, se imenujejo zavarovalnice. Seveda je zavarovalnica le takrat dobra, čim več skrbi za zavarovance in čim manjši dobiček išče. Teh zavarovalnic je več vrst, v glavnem pa jih delimo v dve skupini: v življenjske zavarovalnice in zavarovalnice zoper nezgode. Tudi države so vpeljale potem za delavce vseh kategorij tako imenovano prisilno zavarovanje za slučaj bolezni in nezgode in za starostno onemoglost.

Vsi delojemalci so uvrščeni v mezdne razrede, po katerih se ravna zavarovalni prispevki, ki jih morajo plačevati delodajalci in njih delojemalci, ter bolniške podporne dajatve članom in njih svojcem. Zavarovanci imajo potem v primeru bolezni ali nezgode pravico do podpore, ki so v zakonu natanko določene.

Zavarovanja so koristne naprave, ki nam dajejo pomirjenje in zavest, za nekaj izgubljenega primerno odškodnino, da ne ostanemo v primeru nezgode in bolezni bedni in brez pomoči.

Kako prijetna bi bila zavest delavca, da bi v vseh važnih življenjskih vprašanjih bil tako siguren pripomoček in našemu najmarljivejšemu in najpotrebnejšemu ne bi bila skrb za bodočnost tako velika kakor je vedno še zdaj. Saj je to edina dobrota, ki jo lahko užije naš delavec, drugače je prepuščen sam sebi.



## Nepozabni dnevi sokolstva

Kot zaključek slavnostnih dni X. vseh sokolskega zleta se je v sredo 6. t. m. vršil dopoldne sprevod, kakršnega še ni videla Praga in še nikdo na svetu sploh. Opisati vso to veličastnost tistega trenutka je nemogoče, ker človeški rod nima besed, da bi mogel točno opisati vso to krasoto, navdušenje in prisrčnost vse prireditve.

Samo kratko naj opišemo slavnostno povorko, da vsaj bežno pokažemo, oziroma predočimo našim čitateljem veličino tega sprevoda.

Za 9. uro je bil napovedan začetek sprevoda in točno ob devetih se je začel. Vse ulice, določene za sokolsko pot po zlati Pragi, so bile takrat že popolnoma neprehodne. V špalirju je stalo po deset in več vrst. Vsi ljudje so imeli v rokah zastave. Nekam čuden je bil po zadnjih dneh pogled na te množice, po ulicah, kjer so jih tvorili samo civilisti. Sokolov in Sokolic med njimi ni bilo, saj so vsi šli v sprevod. Bilo pa je navzoče vse praško prebivalstvo, prav vsi sloji, vsi stanovi, vseh starosti od najmlajših do najstarejših. Cele hiše so izgledale kakor živi grozdi. Vsi balkoni, vsa okna so bila polna gledalcev. Težko je preceniti množico, ki se je gnetla v špalirju. Praški listi so pisali, da je bilo do 750.000 ljudi.

Na čelu sprevoda so nosili Sokoli veliko državno zastavo. Spremljala jo je častna četa z golimi meči v rokah. Tu je stopal sam načelnik ČOS in vseslovenske sokolske zveze dr. Klinger. Sledili so nato zastopniki neslovenskih narodov, vsak s svojo zastavo, in sicer Angleži, Belgijci, Estonci, Francozi, Litovci, Latijci, Rumuni. Skupino zase pa so tvorili emigrantski Rusi in Ukrajinci

in ameriški češki Sokol. Potem so sledili bataljoni jugoslovanskih Sokolov s 140 zastavami in z devetimi lastnimi godbami. Nato pa so sledile vrste Sokola ČOS, sokolski veterani in nato mlajše generacije. Sprevod pa je zaključil močan oddelek 800 jezdecev.

Navdušenje, ki je spremljalo ta sprevod, ki je trajal polnih pet ur, je nepopisljivo, to je treba videti. Vsem pa, ki so bili soudeleženi pri tem triumfu, bo ostal ta dan v neizbrisnem spominu.

Isti dan popoldne se je vršil kot zaključek prireditve nastop bratskih češkoslovaških, rumunskih in naših vojsk ob navzočnosti do 450.000 gledalcev. Nepopisno je bilo navdušenje množic, ki so verno sledile od točke do točke in še po končanem nastopu se ta tisoč in tisočglava množica kar ni hotela raziti in je navdušenje naraslo do orkana, ko so po nastopu vse tri vojske napravile defile mimo tribune, kjer je sedel prezident dr. Beneš. Ko je jugoslovanska vojaška delegacija korakala mimo prezidentske tribune, je množica v pravem deliriju navdušenja ploskala, vzklikala, valovala, da vsega tega navdušenja ni mogoče popisati. Ko pa je zapustil tribuno dr. Beneš, je trajalo nekaj ur, da se je stadion do kraja izpraznil.

Veličastni vsesokolski zlet v zlati Pragi je končan. Po vsej prostrani češkoslovaški domovini in v inozemstvu je napravil vsesokolski zlet v Pragi silen dojem, na njene goste, na zastopnike vsega sveta, z njimi so odnesli desetisoč udeležencev nezrušljivo zavest sokolskega bratstva, neomajne trdnosti sokolske vzajemnosti in mogočno afirmacijo češkoslovaške suverenosti in demokratske svobode.

## Ameriški trusti in Roosevelt

Ker je naša država večji del poljedelska in je naš kapitalizem šele v povojih, si lahko ustvarimo primerno sliko o ameriškem velekapitalističnem gospodarstvu. Če čitamo o Ameriki, nam ogromna podjetja, nebotičniki, podjetnost in velepotenznost vlivajo občutek, da teče tam za morjem veliko, čudovito življenje, nam nerazumljivo in nedostopno. Posebno strmino pred velikimi gospodarskimi aparati — trusti — ki so za Ameriko tako značilni, da si je brez njih niti zamisljati ne moremo. Trusti predstavljajo danes glavno žilje, skozi katero se pretakajo ogromni ameriški kapitali, proti katerim so naši državni proračuni siromašne vsotice. Trusti nastajajo na ta način, da se več podjetij zlije v eno samo, s tem nastane močna koncentracija kapitala, ki omogoča proizvodnjo v velikem obsegu in ima največkrat za cilj in posledico privatni monopol nad dotično proizvodnjo. Ker pa so na čelu teh orjaških podjetij izključno samo nenasitni ameriški denarni mogotci, ki brezčutno zlorablajo svoj vladajoči položaj v škodo širokih narodnih slojev, zato jim je ameriška zakonodaja hotela okrniti pravice in omejiti njihovo vsemočnost. Zabrani je neomejeno koncentracijo velikih podjetij, ki so s svojimi ogromnimi kapitali bila sposobna korumpirati in razrušiti celo državni aparat. Ali ameriški kapitalisti so spretno obšli zakone, razdelili so truste na več manjših podjetij, ki so formalno dobila samostojnost, med tem so pa akcije še vedno ostale v rokah glavnega podjetja, s čimer se položaj ni prav nič izpremenil. Ta podjetja so nazvali holding-kompanije, družbe za finansiranje narodnega gospodarstva. Zato še vedno imamo petrolejske, avtomobilske in druge kralje, ki neomejeno vladajo ameriškem gospodarstvu. Ali njihovi nadmoči v gospodarstvu se ne bi nihče protivil, če bi jo vršili vestno, ozirajoč se na dobrobit naroda, ne pa samo na svoje dobičke. Ker pa gre njih nenasitnost po gospodarski moči in oblasti tako daleč, da ogroža celo državno oblast, zato je sedanji režim pod vodstvom Roosevelta naperil vso ostrino zakonodavnih odredb proti trustom,

da bi onemogočil njih kvarni vpliv na gospodarstvo in družbo. Orjaška borba, ki se vrši med Rooseveltom in trusti, med socialno pravico in nasiljem, se že dalje časa opaža. Nasproti si stojita dva mogočna organizma, državni aparat in organizirani mednarodni kapital, ki sta pripravljena na največje žrtve, samo da uspeta v borbi. Ali narod in pravica sta na strani državne oblasti in zato je Roosevelt lahko s mirnim srcem in samozavestno izjavil v poslanici, ki jo je predložil kongresu glede omejitve privatnih monopolov, da je svoboda v demokratski državi ogrožena, če narod dopusti, da privatna oblast toliko poraste, da postane močnejša od države same. In da bi se omejila moč ameriških velekapitalistov, je kongresu predložil naslednje uredbe:

— Holding-kompanije se stavijo pod državno kontrolo. Zabranjuje se jim, da dobijo posredno ali neposredno kontrolo nad novimi bankami. Bankam pa, ki so pod nadzorom holding-kompanij, se prepoveduje osnovanje novih podružnic. Vsem trgovskim podjetjem se pa zabranjuje, da prodajajo kakršnekoli vrednosti oni banki, pri kateri so udeležena z akcijami.

Kakor vidimo, so Rooseveltove mere v borbi proti denarnim mogotcem energične, a vendar toliko trezne in premišljene, da mu nihče ne more očitati prenašljivosti. Roosevelt se zaveda, da je nemogoče obstoječe stanje spremeniti preko noči. Sedanji družabni red je rezultat dolgotrajnega razvoja, zato ga nihče ne more zbrisati z eno samo potezo z zemeljske površine. Kaj takega je sposoben samo Marx, ki je že pred pol stoletja preokoval spremembe, ki se še do danes niso izvršile in katerim se bomo morda približali po stoletni evoluciji. Z revolucijo in nasiljem se dosežejo le trenutni uspehi. Trajne pridobitve so vedno samo plod dolgoletnega, naporenega dela. Posebno socialni ustroj je silno občutljiv in vsako nasilje nad njim, pa naj prihaja od katere koli strani, more povzročiti strašne posledice. Tega se Roosevelt očividno zaveda, zato je v borbi proti kapitalu njegovo načelo: Počasi, a temeljito. Počasi, skoro neopazno jim jemlje iz

rok vjeti nad narodnim gospodarstvom, košček za košček jim odvzema oblast in jo predaja v roke narodu. Roosevelt revolucionira velekapitalistični ameriški sistem, a njegova revolucija je nekrvava, smiselna, trezna in načrtna. Morda je ne bo popolnoma končal niti njegov naslednik, zato pa bo imela trajno veljavo, dovedla bo do novega, socialno pravičnega družabnega reda, kakršnega si vsi želimo.

Našemu gospodarstvu trenutno, hvala Bogu, ne preti nevarnost od velekapitala, a primerne zakonske omejitve preveč objestnega kapitalizma bi obvarovale narod in državo marsikaterih nepotrebnih pretresljev in grenkih izkušenj v bodočnosti. R. K.

### Verjamate ali ne?

— da je bil Adam v rajju prvi, ki ga je žena varala — s kačo,

— da je slavnostna otvoritev prizidka I. oddelka splošne bolnice zaradi nekkih «malenkostnih» popravil zopet preložena za nedoločen čas,

— da je končno dokazano, da je v Ljubljani «precej» sokolsko mislečega ljudstva,

— da je v nekaterih resnicoljubnih časopisih čudno le to, da se pri številkah tako radi zmotijo,

— da je povest o «žabi, ki se je napihovala,» zelo aktualna,

— da je vedno vsak jok in stok po izvršenem dejstvu odveč,

— da bi bilo dobro, če bi napravili zbirko med množico tistih rož, ki so bile metane ob špalirju pri prihodu sokolstva, in množino tistih pri fantovskih odsekih,

— da je razlika v tem: pri prvih kup, pri drugih par rožic,

— da je škoda, da ni v Ljubljani lokala za raziskovanje resnice,

— da je obsevanje vidnega predalčka za mnoge priporočljivo,

— da je pes bolj miroljubna žival, kakor žaba,

— da je zadnje čase še nebo uporno in je namesto toplote kar jesenski mraz,

— da morda tudi pri vremenu rovari kakšna človeška veselila,

— da se je Japonska zelo ujedla v skledo kitajskega riža,

— da je opažati pri sejah nevmesavanja najbolj dosledno nevmesavanje,

— da bodo imeli člani pogrebnega zavoda v bližnji bodočnosti prosto vožnjo po novi tramvajski železnici,

— da je menda samo še Ljubljana tisto mesto, ki prireja najsvetanejši in najdražje pogrebe,

— da bodo zdaj ti pogrebi izgubili na veličastnosti, ker se bodo ljudje rajši peljali s cestno železnico,

— da bi bilo predlagati, da bi se sploh vpeljali pogrebni tramvajski vozovi,

— da je na stolpu ljubljanskega gradu videti, kakor bi se na drog za zastavo vsedel roj čebel,

— da je vožnja po ljubljanskih ulicah s kolesom in tramvajem najzabavnejše, kar ti more mesto nuditi,

— da je to zato tako zabavno, ker je toliko različnih cestnih predpisov, da je kar sreča, če jo v redu prisekaš skozi mesto.

### Poziv rezervnim podčastnikom.

V Beogradu se je pred kratkim ustanovilo Udruženje rezervnih podoficira Kraljevine Jugoslavije. Udruženje želi, da se tudi v področju celjskega vojnega okroga ustanovi podobor. V to svrhu se vabijo vsi gg. rezervni podčastniki, da k temu našemu edinemu društvu pristopijo in to čimprej z dopisnico javijo podpisaneemu začasnemu poverjeniku. Kakor hitro bo vsaj 20 prijavljenih članov, se bo sklical ustanovni občni zbor v Celju, kamor se bo povabilo tudi delegata iz Beograda.

Za glavno upravo poverjenik:  
Pavčnik Avgust, uradnik OUZD,  
Celje.

— Ti prijatelj, povej mi, kako si napravil, da te sedaj pusti Malič pri miru?

— Posodil sem mu dve sto dinarjev.

## Kulturni obzornik

### KAKO NAJ BEREMO.

Pravijo: dobra knjiga — najboljši prijatelj in brez dvoma je to resnica. Toda poudarek leži na «dobra» in to je v zvezi predvsem z vsebino knjige. Če hočemo imeti v knjigi prijatelja, moramo njeno vsebino odkriti, razvozlati in osvojiti. Šele ko smo knjigo prebrali ni storili to troje, nam more knjiga res postati dober prijatelj. Toda ne smemo misliti, da smo odkrili vsebino knjige, kadar smo sledili njeni zgodbi, jo razvozlati, kadar smo do potankosti razumeli vzroke posameznih dogodkov in naključij in jo osvojili, kadar se nam je ta zgodba zdela prijetna in je ustrezala našemu okusu.

Najvažnejše je, da pri branju knjige upoštevamo, da vsebina dobre knjige ni vsebina v običajnem pomenu besede, temveč nekaj globljega in večjega, neka osnovna misel, neka ideja, bodisi estetična, etična, moralna ali politična, ki jo je pisatelj s svojo knjigo skušal razložiti in utemeljiti. In ta ideja, ta osnovna misel je tisto, kar daje knjigi njeno vsebino, njeno vrednost, njeno specifično težo in njeno upravičenost, poleg jezikovne popolnosti in dovršenosti gradnje.

Kajti nedvomno je, da pomeni pomanjkanje ideje v umetnosti kakega naroda neizpodbiten dokaz za njegovo duhovno in moralno malovrednost.

Poiskati v knjigi idejo se pravi izluščiti njeno jedro in razumeti vsebino knjige. Njeno vsebino razvozlati pomeni znati spraviti vse dogodke v njej v sklad s to idejo in končno se pravi njeno vsebino osvojiti, to njeno idejo v sebi premisliti in preleteti in jo sprejeti za svojo ali pa seveda tudi ne, če smo spoznali, da je ta ideja pogrešena ali celo škodljiva.

Razen osnovne in glavne ideje pa lahko vsebuje knjiga še celo vrsto drobnih misli, ki so izraz bogate pisateljeve duševnosti in velike življenjske poglobljenosti. Knjiga se razen tega lahko odlikuje po dobrem podajanju različnih značajev in tipov, po spretnem izpeljevanju dogodkov in po večjem opisovanju narave in zunanega sveta sploh. Prezreti pa tudi ne smemo jezika in sloga, katerih čistost, lepota in izdelanost nista zadnji pogoj za dovršenost knjige.

Ravnotežje med idejo in zgodbo (fabulo), združeno z jezikovno dovršenostjo, popolnostjo gradnje in drugih zgoraj omenjenih odlik, ustvarja dela neminljive vrednosti in umetniške nadčasovnosti, ki jih literarna kritika uvršča med klasične umotvore.

Če znamo pri branju knjig upoštevati vse to, bomo znali takoj ločiti dobro knjigo od slabe in nam bo mogla biti dobra knjiga res najboljši prijatelj, neizčrpen vir spoznanj in utehe, da se bomo zatekali k njej kot k nesebičnemu in zvestemu svetovalcu in prijatelju.

### Praktični nasveti

Kamen, ki se naredi na stenah kotlov in loncev odstranimo, če kuhamo v njih krompir. Če je nesnaga še večja, je dobro, če kuhamo v njem nekaj časa kis. Tudi razredčena solna kislina je dobro sredstvo. \*

Mesni stroj očistiš najhitreje in najbolje na ta način, da za mesom zmeleš v njem kos posušenega kruha. Kruh očisti stroj in popije maščobo, tako da ga je treba nato samo še obrisati s čisto krpo. \*

Majemu otroku včasih zaradi potu ali nesnage oboli koža. To otroka boli. Da se to prepreči, je treba otroka mazati z glicerinom. V stekleničico z glicerinom vtakni čisto kurje pero in maži vsak dan otroka pod pazduho in med nogami; pač tam, kjer ga peče. Le pri nevednih materah, ki ne poznajo glicerina, in pri nečednih materah, ki ne kopljejo svojih otrok, so otroci bolni na koži.